

Interview

‘Ik heb meestal te maken met mensen zonder masker’

Interview met Roelof van der Veen over zijn werk als uitvaartverzorger

Martha Groeneveld

Roelof van der Veen is uitvaartverzorger. Als mensen horen wat voor werk hij doet, reageren ze vaak met: “Ik zou er niet aan moeten denken, elke dag verdrietige mensen om je heen.” Maar dit werk heeft ook een andere kant: “De dood zorgt ervoor dat maskers afgaan en mensen echter reageren. Dat maakt mijn werk zo mooi.”

Enkele vragen die duidelijkheid moeten geven over het werk van een uitvaartverzorger.

Wat houdt uw dagelijks werk in?

“Ik ben uitvaartverzorger en geen ondernemer. Een ondernemer heeft een eigen bedrijf. Ik ben in dienst van een grote uitvaartonderneming en houd mij niet bezig met het ondernemen zelf. In de dagelijkse praktijk krijg ik een melding van overlijden en neem daarna contact op met de familie en maak een afspraak. Op die manier ben ik de eerste die contact heeft met de familie. In principe houden wij dat contact tot op de dag van de uitvaart. Wanneer ik bij de familie ben, zal ik hun adviseren en begeleiden met alles wat met de uitvaart te maken heeft. De volgende onderwerpen komen dan aan bod: de laatste verzorging (vroeger heette dat afleggen), de plaats van opbaren, de kist en het vastleggen van het tijdstip van de uitvaart. Daarna wordt een rouwbrief opgesteld en eventueel een advertentie. Op de dagen tot aan de uitvaart wordt de aangifte gedaan van het overlijden, de begroting opgesteld en de details besproken voor de begrafenis of de crematie. Op dag van de uitvaart ben ik aanwezig om alles in goede banen te leiden, mensen welkom te heten, sprekers aan te kondigen en eventueel een dankwoord namens de familie uit te spreken. Soms vergelijk ik mijn werk met een ceremoniemeester, maar dan voor een uitvaart en met een veel kortere tijd van voorbereiding.”

U bent christen. Kunt u daarom nog iets speciaals betekenen voor mensen?

“Wanneer je bij een familie komt en elkaar als christen herkent, geeft dat vaak eerder aansluiting. Vergelijk het maar met het tegenkomen van een stadsgenoot in Amerika, opeens heb je iets meer met elkaar. Ook zul je eerder over de troost kunnen praten die wij als christenen kennen. Het kan ook meerwaarde hebben wanneer je bij een familie bent waarvan de kinderen niet meer kerkelijk meelevend zijn. Zij laten zich graag adviseren over kerkelijke elementen die voor hun ouders wel belangrijk waren. In het contact met mensen zonder religieuze achtergrond zie ik het niet als mijn taak om te gaan evangeliseren, maar als het zo uitkomt, vertel ik graag wat mijn visie is.”

Gaan mensen die niets hebben met het geloof, anders om met de dood?

“Vaak hoor ik mensen zeggen dat het hun overtuiging is dat het leven niet ophoudt bij de dood. Hoe en waar, is dan door hen moeilijk in te vullen. Daarom is er vaak zo weinig troost voor hen. Toch is er maar een klein deel van de mensen dat zegt zeker te zijn dat na de dood alles ophoudt.”
“Ja, soms wel, want dan wil men toch graag geloven dat er leven is na de dood. Dat kan zich op verschillende manieren vertalen. Je kunt ervan overtuigd zijn dat opa nu een sterretje is of zeker geloven dat moeder alles hoort en ziet wat er gebeurt. Of de overledene wordt toegesproken alsof hij of zij alles kan horen. Het blijft veelal worstelen met de toekomst. Het is mooi om soms te

zien dat de zondagsschool merkbare vruchten heeft afgeworpen. Oude liederen van bijvoorbeeld Johannes de Heer, waarvan men de wijs nog kent, worden dan gebruikt. Weliswaar vanaf cd, omdat men vaak het zingen niet meer gewend is.”

Zijn er verschillen in het ervaren van troost bij gelovigen?

“Die verschillen zijn enorm. Er is een groot onderscheid tussen de diverse richtingen die wij kennen op de kaart van kerkelijk Nederland. Het varieert van een rotsvast geloof tot hopen dat het toch nog goed zal komen. Bij de ene richting voel ik mij meer thuis dan bij de andere. Het summum van ervaren van troost is het verhaal van een dochter, die vertelde dat haar dochtertje (de kleindochter dus) op school wilde trakteren omdat opa nu toch bij de Here Jezus was (en dus een reden voor een feest).”

Hoe gaat u in uw werk om met crematie?

“Niet anders dan met een begrafenis. In beide gevallen heb ik te maken met mensen die hulp nodig hebben bij het afscheid nemen van iemand van wie ze houden. Mijn eigen keus zou niet cremeren zijn, maar dat wil niet zeggen dat ik alleen maar mensen help die zich kunnen vinden in mijn keuzes. De tegenstellingen tussen begraven en cremeren zijn tegenwoordig minder groot. Er zijn steeds meer mensen met een christelijke achtergrond die kiezen voor een crematie. Er is dan ook een dienst van Woord en gebed waarbij alle elementen van een kerkdienst aan bod kunnen komen. Ik vraag mij vaak af wat Jezus in mijn plaats zou doen. Zou die enkel gelovigen begeleiden of ook de ongelovige die hulp nodig heeft bij een begrafenis of crematie?”

Tijdens een begrafenis komt steeds vaker voor dat familieleden zelf de kist dragen of helpen bij het dichtmaken van het graf. Wat is de waarde van dit ‘zelf doen’ bij een begrafenis?

“Mijn insteek bij een uitvaart is altijd: ‘Het is jullie klus. Jullie moeten afscheid nemen, niet ik. Ik wil jullie daarbij helpen, maar je moet wel zorgen dat het van jullie zelf blijft.’ Natuurlijk wil ik ze alles uit handen nemen, maar niet automatisch. Het is een groot verschil met vroeger. Dan kwamen de ondernemer en de dominee, en mensen hoefden eigenlijk alleen maar te knikken. Het lijkt het meest eenvoudig, maar het is in feite weglopen voor de situatie. Ik probeer mensen te doordringen van wat er voor hen aan de hand is. Als alternatief zou ik een stapel vakantieguides kunnen geven en voor de familie een reis boeken. Dan hoef je nergens over na te denken, heb je geen enkele moeilijke situatie en houd je de meeste tranen voor je. Toch ben ik ervan overtuigd dat het geen goede manier is om afscheid te nemen. Dat wil niet zeggen dat elk ritueel voor iedereen even belangrijk is. Ik heb er moeite mee wanneer mensen alleen maar uitkomen bij ‘wat de gewoonte is’. Natuurlijk zijn tradities erg belangrijk, maar het is niet goed wanneer de traditie in de plaats komt van het beleven. Dat gold ook voor mijzelf, het principe van ‘het zelf doen’ bij het overlijden van mijn moeder en mijn schoonouders. Voor mij was het logisch dat ik de uitvaart zou regelen en begeleiden. Dat was voor mij een manier om met het afscheid bezig te zijn.”

Kunt u voorbeelden geven van wat mensen hebben gedaan of kunnen doen om de uitvaart persoonlijk te maken?

“Er zijn mogelijkheden te over om een uitvaart uniek te maken. Wanneer familieleden hun gevoel laten spreken, resulteert dat over het algemeen in een uitvaart die uniek is. Natuurlijk zullen uitvaarten op elkaar lijken, maar dat mag niet het doel zijn. De tekst van de kaart is al de moeite van het stoeien waard. Het gemakkelijkste is om de krant erbij te pakken en te hopen dat er veel rouwadvertenties in staan. Maar het lukt meestal goed om de familie zelf een tekst te laten bedenken, door de termen die in de loop van het gesprek zijn gevallen, te verzamelen en in de

goede volgorde te zetten. Het is prachtig om te zien hoe de vaardigheden van mensen kunnen worden gebruikt bij de uitvaart. Een kraanmachinist die met zijn kraan het graf van zijn vader graaft, iets dat zijn vader hem destijds had geleerd. En wat te denken van een graficus die zich bezighoudt met het ontwerp van het rouwbericht van zijn moeder. Ontroerend is het om te zien hoe familie en vrienden een persoonlijke boodschap op de kist schrijven. Nog niet zo lang geleden maakte ik mee dat een lijkwade door familie werd volgeschreven en getekend. Het had een hele zonnige zondagmiddag geduurd, maar het was voor hen iets om nooit te vergeten. Het zijn de eenvoudige dingen die een uitvaart onvergetelijk maken. Wees maar jezelf, dan heb je alles om een afscheid persoonlijk te maken.”